

УДК 338.47:656:347

Філіппов В.Ю.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту
Інституту бізнесу, економіки та інформаційних технологій
Одеського національного політехнічного університету*

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ РЕГУЛЮВАННЯ СИСТЕМИ МІСЬКОГО ПАСАЖИРСЬКОГО ТРАНСПОРТУ ТА МОЖЛИВОСТІ ЇЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

У статті розглянуто та проаналізовано нормативно-правові засади регулювання системи міського пасажирського транспорту в Україні. На прикладі загальноєвропейських тенденцій у сфері управління міським транспортом визначено та з'ясовано зміст і значення, а також вплив на функціонування системи транспортної політики. Визначено як основні сучасні проблеми у цій сфері, так і можливості її інноваційного розвитку. Запропоновано шляхи оптимізації правового функціонування міського пасажирського транспорту з урахуванням вітчизняного й зарубіжного досвіду.

Ключові слова: правове регулювання, нормативно-правові засади, міський пасажирський транспорт, система, інноваційний розвиток, нормативно-правові акти.

Филиппов В.Ю. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЫЕ ОСНОВЫ РЕГУЛИРОВАНИЯ СИСТЕМЫ ГОРОДСКОГО ПАССАЖИРСКОГО ТРАНСПОРТА И ВОЗМОЖНОСТИ ЕЕ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ

В статье рассмотрены и проанализированы нормативно-правовые основы регулирования системы городского пассажирского транспорта в Украине. На примере общеевропейских тенденций в области управления городским транспортом определены и установлены содержание и значение, а также влияние на функционирование системы транспортной политики. Определены как основные современные проблемы в этой сфере, так и возможности ее инновационного развития. Предложены пути оптимизации правового функционирования городского пассажирского транспорта с учетом отечественного и зарубежного опыта.

Ключевые слова: правовое регулирование, нормативно-правовые основы, городской пассажирский транспорт, система, инновационное развитие, нормативно-правовые акты.

Filippov V.Y. NORMATIVE-LEGAL REGULATION BASIS OF THE URBAN PASSENGER TRANSPORT SYSTEM AND THE POSSIBILITIES OF ITS INNOVATION DEVELOPMENT

In the article the regulatory and legal principles of regulation of the system of urban passenger transport in Ukraine are considered and analyzed. On the example of pan-European tendencies in the field of urban transport management, the content and value, as well as the impact on the functioning of the transport policy system, have been identified and clarified. In the course of the research it was determined how the main current problems in this area, as well as the possibilities of its innovation development. As a conclusion, ways of optimizing the legal functioning of urban passenger transport are proposed, taking into account the domestic and foreign experience of European countries.

Keywords: legal regulation, normative-legal principles, urban passenger transport, system, innovation development, normative-legal acts.

Постановка проблеми. Зростання міст у розвитку суспільства в багатьох регіонах України супроводжується зростанням та розвитком міських поселень, ростом питомої ваги міського населення, поширенням міського способу життя в певній області. Такий швидкий зріст, по-перше, потребує ефективної організації транспортної системи, це стосується не лише окремого виду пасажирського транспорту, а й усіх підгалузей транспорту. Це стосується не тільки великих міст, для яких головним питанням є розвиток міського пасажирського транспорту, а й узагалі всієї системи регіонального транспорту, який займається пасажирськими перевезеннями. Найголовнішим чинником, який гальмує формування сучасних систем міського транспорту в українських містах, є відповідне правове забезпечення у цій галузі. Саме тому аналіз засад системи правового регулювання діяльності міського пасажирського транспорту є головним напрямом наукового дослідження та є актуальним, оскільки сьогодні виявляється недостатність висвітлення матеріалів за вибраною тематикою, хоча й доволі багато авторів займаються вивченням зазначеної проблеми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням правовідносин у сфері нормативно-правового регулювання діяльності системи міського пасажирського транспорту займаються як вітчизняні, так і зарубіжні вчені, найпоширеніші публікації належать таким дослідникам, як: О.І. Амоша

[1], В.В. Волік [2], О.О. Ляшенко [3], І.В. Булгакова [4], Е.Ф. Демський [5], В.М. Бесчастний, В.К. Гіжевський, В.А. Грабельніков, І.О. Башинська [6], А.В. Павлюк [7], Т.Г. Затонацька, О.В. Клепікова, Ю.М. Коссої, К.В. Гнедіна [8], С.А. Матійко, Д.В. Малишко [9], В.І. Тарабановський, Н.В. Добрава [10], М.Л. Шелухіна, М.М. Мороз [11] та ін. Однак жоден з авторів не висвітлює нормативно-правові засади регулювання системи міського пасажирського транспорту як певну перешкоду для реалізації можливості її інноваційного розвитку, прикладом якого може стати досвід зарубіжних країн.

Мета статті полягає у виявленні та дослідженні нормативно-правових засад регулювання системи міського пасажирського транспорту, виявленні проблем у цій галузі, а також у пошуку шляхів та можливостей їх вирішення, враховуючи інноваційний потенціал розвитку держави.

Виклад основного матеріалу дослідження. Головним складником сталого розвитку сучасного міста є безпечний, ефективно працюючий міський пасажирський транспорт (МПТ), який функціонує як єдина система. Формування засобів управління такою системою вимагає її вдосконалення методом побудови певного механізму управління, котрий базувався би на принципах інноваційності та сталого розвитку. Вимоги до такого механізму – забезпечення збалансованості економічного, соціального та екологічного клімату міста [1].

Функціонування та здійснення перевозок МПТ в Україні будується на організаційній та нормативно-правовій основі, котра була створена за допомогою Конституції України, законів, актів органів виконавчої влади та нормативних актів органів місцевого самоврядування, органів державної та регіональної транспортної політики, а також органів оперативного державного управління та транспорту [4; 5] (рис. 1).

З рис. 1 видно, що державне управління транспортом України ґрунтується на відповідних правових засадах, які поділяються на нормативно-правові та організаційно-правові.

Нормативно-правове підґрунтя держуправління транспортом побудовано на транспортному законодавстві України. Правовий статус та властивості господарської діяльності МПТ регламентуються [2, 3]:

- Конституцією України;
- Господарським кодексом України;
- Законом України «Про транспорт» від 10 листопада 1994 р.;
- Законом України «Про господарські товариства» від 19 вересня 1991 р.;
- Законом України «Про залізничний транспорт» від 4 липня 1996 р.;
- Законом України «Про автомобільний транспорт» від 5 квітня 2001 р.;
- Законом України «Про трубопровідний транспорт» від 15 травня 1996 р.;
- Законом України «Про функціонування єдиної транспортної системи України в особливий період» від 20 жовтня 1998 р.;
- Законом України «Про міський електротранспорт» від 29 червня 2004 р.;
- Законом України «Про податок із власників транспортних засобів і інших самохідних машин і механізмів» від 11 грудня 1991 р.

Але ж, незважаючи на великий перелік нормативно-правових документів, все ж таки головні засади функціонування підприємств транспорту характеризує Закон України «Про транспорт».

У ньому описаний характер взаємин між підприємствами транспорту та органами влади, стосунки між якими будуються на підґрунті податків та податкових пільг, а також установлених нормативів та інших економічних засад [7; 8].

Одним із можливих дієвих механізмів перебудови сьогоденного становища МПТ є законопроект «Національна транспортна стратегія України на період до 2030 року», який має запропонувати комплексний розвиток усіх видів транспорту до 2030 р.

У цьому документі йдеться про те, що розвиток усього транспортного комплексу країни просто зобов'язаний використовувати не тільки можливість пристосування до сучасних європейських стандартів, технічних умов та засобів управління, а й новітні технології та інновації, які визнають вагомими для створення сучасної ефективної моделі управління розвитком МПТ України.

За останні кілька десятиліть помітним стає брак фінансування сталого розвитку транспортної системи, поганий технічний стан усіх елементів МПТ. Усі ці фактори призвели до глобального зносу основних фондів інфраструктури транспортного комплексу країни.

Законопроект розглядає загальні проблеми, які потребують розв'язання, та засоби їх вирішення. Більшість із них явно та неявно стосується зміни в законодавстві на різних рівнях. Так, з одинадцяти рекомендацій щодо вирішення актуальних проблем виявлено, що тільки три з них стосуються змін у законодавстві, а інші пропонують інноваційний розвиток або модернізацію.

Міський транспорт є одним із найважливіших елементів економічного та соціального складників інфраструктури міста. Зокрема, в Україні можна виокремити декілька МПТ, а саме: автобус, тролейбус, рельсовий транспорт (трамваї, метро, міська електричка, фунікулер), а також таксі та маршрутне таксі. Для зазначеної групи видів МПТ правове регулювання ведеться не тільки на державному, а й на

Рис. 1. Структурна схема розподілення елементів державної транспортної політики

галузевому рівні. Це характеризується тим, що, крім загальних засад їхньої діяльності, які визначені на законодавчому рівні, присутні ще також властивості, що притаманні кожному із зазначеної групи видів МПТ. Ці властивості регулюються локальними законодавчими та нормативними актами (правилами, угодами, інструкціями та ін.). Це формує великий інтерес до проведення дослідження поля правового регулювання МПТ саме на галузевих рівнях. Саме тому доцільно детальніше розглянути правові засади регулювання взаємовідносин у секторі міського транспорту, зокрема кожний із його видів [9–11].

Функціонування та діяльність автомобільного міського транспорту регулюється Законом України «Про автомобільний транспорт». До міського автомобільного транспорту належать два типи: автобус, таксі та маршрутне таксі. Цей Закон регулює взаємовідносини між усіма учасниками сфери автотранспорту: автомобільними перевізниками, замовниками транспортних послуг, органами виконавчої влади та місцевого самоврядування, пасажирями, власниками транспортних засобів. Також він регулює стосунки з юридичними та фізичними особами – суб'єктами підприємницької діяльності, котрі відповідають за роботу автомобільного транспорту та безпеку перевезень.

Функціонування та діяльність міського електричного транспорту, зокрема трамваю та тролейбусу, регулюється Законом України «Про міський електричний транспорт». Проте необхідно відзначити, що норми та правила надання послуг цим видом транспорту і Законі не прописані, оскільки вони затверджуються на рівні Кабінету Міністрів України.

Але всі ці нормативно-правові постанови вже визначено як застарілі багатьма світовими країнами, та вони вимагають від України змін як на законодавчому рівні, так і на рівні інфраструктури, як на рівні МТП, так і на рівні всього транспортного комплексу країни.

Вкрай незадовільними є досвід упровадження державно-приватного партнерства, низькі темпи залучення інвестицій, технічних інновацій та технологічної модернізації галузі.

Логічним у цій ситуації є не закупівля зношених транспортних засобів з Європи (хоча це теж модернізація порівняно з наявним транспортом), а запровадження саме інноваційних технологій для вдосконалення загальної транспортної системи міста, наприклад реалізація проекту е-квитка [6].

Один із перших кроків до поліпшення системи МПТ Україна зробила, коли 6 лютого 2017 р. був підписаний Закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо впровадження автоматизованої системи обліку оплати проїзду в міському пасажирському транспорті». Закон розрахований на поліпшення можливостей щодо впровадження світового досвіду застосування сучасних та ефективних електронних автоматизованих методів обліку пасажироперевезень у міському пасажирському транспорті. Нині система е-квитка запроваджується більше ніж у 10 містах України, але без необхідного обладнання, устаткування та інфраструктури навіть такий проект не запрацює на повну. І якщо на національному рівні закон уже набрав чинності, гальмують цій процес також засади нормативно-правового характеру, але вже місцевого рівня.

Для подальшого інноваційного розвитку системи міського пасажирського транспорту на засадах нормативно-правового її врегулювання доцільне вирішення ключових завдань, а саме:

- впровадження на законодавчому рівні застосування механізму державно-приватного партнерства під час виконання проектів із розбудови міської транспортної інфраструктури;

- розроблення та локалізація комплексу заходів із виробництва та оновлення рухомого складу на базі вітчизняних підприємств, а саме модернізації рельсового та електротранспорту (у тому числі трамвай, тролейбус, метро, міська електричка, фунікулер);

- врегулювання на законодавчому рівні засад щодо розроблення спрощеного механізму розвитку транспортної інфраструктури, а саме: модернізація автомобільних доріг та рельсових шляхопроводів, оформлення підприємствам та організаціям транспорту земельних ділянок у користування, та розбудову;

- об'єднання коштів державного і місцевого бюджетів та підприємств транспорту для закупівлі нового обладнання для реалізації інноваційних проектів (наприклад, е-квиток), будівництва пасажирських платформ з необхідним сучасним обладнанням та зупинок, придбання сучасного пасажирського рухомого складу, утримання й упорядкування шляхів сполучення та інших об'єктів, пов'язаних з обслуговуванням пасажирів;

- створення законодавчої бази для реалізації економічних механізмів, щодо підтримки та імплементації найкращих інноваційних технологій будівництва та модернізації МПТ та його інфраструктури, зокрема стимулювання розвитку їх зовнішньоекономічної діяльності;

- вдосконалення системи управління розвитком МПТ шляхом об'єднання підприємств-перевізників в єдину асоціацію транспортної інфраструктури та реалізація плану розвитку єдиної транспортної мережі на основі програми Національної транспортної моделі.

Висновки. Рівень транспортного обслуговування економіки і населення України суттєво поступається показникам розвинених країн світу.

Міський пасажирський транспорт – це важливий складник інфраструктури міста, він відіграє значну роль у всіх його сферах: економічній, соціальній та ін. Правове регулювання МПТ здійснюється через велику кількість нормативно-правових актів та законів як на національному, так і на регіональному рівні. Узагальнена проблема полягає у тому, що велика їх кількість застаріла та вимагає перегляду й удосконалення.

Недосконала нормативно-правова база та застарілі основні фонди зумовлюють проблему, яка постає не тільки перед містом, а й перед усією державою. Засоби вирішення цієї проблеми частково запропоновано в Національній доповіді «Цілі сталого розвитку: Україна», та в «Національній транспортній стратегії України на період до 2030 року». Реалізація запропонованих завдань сталого та інноваційного розвитку допоможе переглянути наявну законодавчу базу комплексу транспортної інфраструктури у цілому та вдосконалити її згідно з новими умовами господарювання. Також оновлення потребує транспортна інфраструктура країни, запровадження інноваційних проектів (наприклад, е-квиток).

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Амоша О.І., Філіппова О.С. Європейський досвід забезпечення ефективного функціонування підприємств міського пасажирського транспорту. Економіка будівництва і міського господарства. 2010. Т. 6. № 4. С. 179–189.

2. Волік В.В. Правове регулювання перевезень міським транспортом на галузевому рівні. Науковий вісник Херсонського державного університету. Економічні науки. 2013. № 4. Т. 1. С. 67–69.
3. Ляшенко О.О. Нормативно-правове регулювання в механізмі державного управління транспортної інфраструктури. Теоретичні та прикладні питання державотворення. 2013. Вип. 12. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/trpd_2013_12_9. Доступно на 28.03.2018. Назва з екрана.
4. Булгакова І.В., Клепікова О.В. Транспортне право України: підручник. К.: Прецедент, 2011. 344 с.
5. Транспортне право України: навч. посіб. / Е.Ф. Демський, В.К. Гіжевський, С.Е. Демський, А.В. Мілашевич; за заг. ред. В.К. Гіжевського, Е.Ф. Демського. К.: Юрінком Інтер, 2002. 416 с.
6. Bashynska I. Smart-innovations in the urban passenger transport in the context of smart-city concept. Економіка. Фінанси. Право. 2017. № 11/2. С. 4–6.
7. Павлюк А.В. Напрями вдосконалення державного регулювання транспортної системи в регіоні. Теорія та практика державного управління. 2013. № 2. С. 212–219.
8. Гнедіна К.В. Вдосконалення управління муніципальною транспортною системою в контексті сталого розвитку. Економічний простір. 2015. № 93. С. 81–92.
9. Малишко Д.В. Адміністративно-правове регулювання відносин у сфері муніципального транспорту в Україні як проблема досліджень вітчизняних та зарубіжних вчених-правників. Прикарпатський юридичний вісник. 2016. № 6(15). С. 35–41.
10. Напрями удосконалення діяльності міського електротранспорту / Н.В. Добрава, М.М. Осипова, М.С. Нечепуренко. Причорноморські економічні студії. 2017. № 14. С. 58–64.
11. Мороз М.М. Шляхи вдосконалення пасажирських перевезень транспортом загального користування. Збірник наукових праць Кіровоградського національного технічного університету. Техніка в сільськогосподарському виробництві, галузеве машинобудування, автоматизація. 2015. Вип. 28. С. 57–63.

УДК 657.1:075.8

Шашина М.В.

кандидат економічних наук,

доцент кафедри економіки та підприємництва

Національний технічний університет України «КПІ ім. Ігоря Сікорського»

Кньовець В.В.

студент кафедри економіки та підприємництва

Національний технічний університет України «КПІ ім. Ігоря Сікорського»

СПЕЦИФИКА УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ КОНДИТЕРСЬКОЇ ГАЛУЗІ

Було проаналізовано вітчизняний ринок кондитерських виробів. Описано основні цілі інвестиційної політики. Також було описано чинники на які звертає увагу інвестор при виборі інвестиційного проекту, крім цього було описано цілі інвестиційної привабливості для інвестора та підприємства. Розвиток інвестиційної діяльності підприємства можливий шляхом продажу та купівлі цінних паперів, оскільки, цей напрям не дуже розвинений в Україні. Кондитерська галузь є найрозвиненішою в Україні, проте має свої особливості розвитку, які будуть описані.

Ключові слова. Ризики інвестиційної діяльності, інвестиційна політика, господарська діяльність, цілі інвестиційної політики, кондитерський ринок, інвестор, інвестиційна привабливість.

Шашина М.В., Кньовець В.В. СПЕЦИФИКА УПРАВЛЕНИЕ РИСКАМИ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ КОНДИТЕРСКОЙ ОТРАСЛИ

Были проанализированы отечественный рынок кондитерских изделий. Описаны основные цели инвестиционной политики. Также было описано факторы на которые обращает внимание инвестор при выборе инвестиционного проекта, кроме этого было описано цели инвестиционной привлекательности для инвестора и предприятия. Развитие инвестиционной деятельности предприятия возможен путем продажи и покупки ценных бумаг, поскольку это направление не слишком развит в Украине. Кондитерская отрасль я развитием в Украине, однако имеет свои особенности развития, которые будут описаны.

Ключевые слова. Риски инвестиционной деятельности, инвестиционная политика, хозяйственная деятельность, цели инвестиционной политики, кондитерский рынок, инвестор, инвестиционная привлекательность.

Shashina M.V., Knovets V.V. SPECIFIC MANAGEMENT OF RISKS OF INVESTMENT ACTIVITY OF CONFECTIONERY COMPANIES

The domestic confectionery market was analyzed. The main objectives of investment policy are described. It also described the factors that the investor drew attention to when choosing an investment project, in addition, it described the investment attractiveness goals for the investor and the enterprise. Development of investment activity of the enterprise is possible through sale and purchase of securities, because, this direction is not very developed in Ukraine. The confectionery industry is the most developed in Ukraine, but it has its own peculiarities of development that will be described.

Keywords. Risks of investment activity, investment policy, business activity, investment policy objectives, confectionery market, investor, investment attractiveness.

Постановка проблеми. Кондитерський ринок України є одним з найбільш перспективних та зростаючим. Зростання конкурентоспроможності вітчизняних підприємств багато в чому визначається зміною моделей поведінки компаній, перш за все активізацією їх підприємницької діяльності,

невід'ємною характеристикою якої є готовність приймати рішення, пов'язані з ризиком.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема проведення та розвитку інвестиційної привабливості та її роль в інвестиційній політиці досліджена в працях Л. Алексеєнка, Д. Аранчія,